

DOCTORUL HABILITAT EUGEN SAVA LA 60 ANI

Recent, reputatul savant basarabean, arheolog și preistorician, directorul general al Muzeului Național de Istorie al Moldovei, doctorul habilitat Eugen Sava a atins frumoasa vârstă de 60 ani.

S-a născut pe 4 august 1956, efectuând studiile secundare în satul natal, pitorescul Mereni, Anenii Noi (Rep. Moldova). În anul 1973, devine student al Facultății de Istorie a celei mai prestigioase instituții de învățământ superior din RSSM – Universitatea de Stat din Chișinău. Din acel moment și până în prezent, semnatarul acestor rânduri a urmărit cu atenție dar și curiozitate ascensiunea profesională și evoluția carierei științifice a d-lui Eugen Sava, care, cu prisosință, și-a adus aportul la studierea Preistoriei spațiului de la est de Prut, contribuind în permanență și cu real succes la cercetarea și valorificarea patrimoniului cultural – neasemuita bogăție a Republicii Moldova.

Încă din primele zile de studenție, Eugen Sava s-a lovit de cruda realitate din acea vreme. Înzestrat cu o minte ageră și aptitudini în stare să analizeze adecvat derularea evenimentelor istorice, i-a fost dificil să înțeleagă cum puteau fi criticate ideile lui K. Kautski, Iu. Martov, A. Van der Velde și ale altor „revizionști” ai marxismului, dacă nu erau cunoscute lucrările acestora, care erau înregistrate în „*Index Librorum Prohibitorum*”, fiind astfel interzise în URSS. Cum ar fi putut să nu fie de acord cu Dühring, dacă supozițiile lui, fie și „reacționare”, „antiștiințifice”, erau cunoscute după tratatul „Anti-Dühring” a lui F. Engels?! Însă, cel mai dăunător era faptul că, deopotrivă, profesori și studenți erau conștienți de stupida situație care se încetățenise în sistemul de studii universitar. Probabil, tocmai aceste circumstanțe au contribuit substanțial la alegerea specializării în arheologie a tânărului învățăcel, unde ideologia deși persista, era mai puțin vizibilă și mai ușor de evitat. De altfel, chiar din primele referate prezentate în Seminarul Științific Studențesc, din textele pregătite pentru diverse conferințe și simpozioane studențești, se evidențiau propriile idei și teorii, caracterizate prin originalitatea abordării subiectului, expunerea logică, clară, cursivă și plină de însuflețire, fie că erau redată în limba rusă sau română. Absolvind cu brio facultatea, proaspătul licențiat a fost angajat în Secția de Arheologie a Academiei de Științe a R.S.S. Moldovenești, unde urma să parcurgă toate treptele ierarhice, de la laborant până la doctor habilitat și cercetător-coordonator. De la bun început, dr. Eugen Sava a înțeles un lucru: calea desăvârșirii profesionale nu are sfârșit. Deja la un an după finalizarea studiilor universitare, între anii 1984-1985 a fost stagiar la Institutul de Istorie a Culturii Materiale al Academiei de Științe a URSS din Leningrad, pentru ca în 1985-1988 să urmeze programul de doctorat la aceeași instituție. În 1989, obține titlul de doctor în istorie, la specialitatea „Arheologie”. După numai un an, dr. Eugen Sava devenea bursier la Archaeological School at Sutton Hoo, din Anglia, pentru ca în 1996-1998 să fie bursierul al prestigioasei Fundații „Alexander von Humboldt”, din Germania. Stagiile și multiplele vizite de documentare în

Anglia, Germania, România, Rusia, Ucraina etc. s-au îmbinat organic cu munca asiduă în bibliotecile centrelor universitare și studierea colecțiilor din muzee. Infatigabila activitate științifică a fost încununată cu publicarea a nu mai puțin de șapte monografii și a cca 100 de studii și materiale, tipărite în diverse reviste de prestigiu din țară și peste hotare. Studiul monografic „Die Bestattungen der Noua-Kultur: Ein Beitrag zur Erforschung spätbronzezeitlicher Bestattungsriten zwischen Dnestr und Westkarpaten”, Band 19, Kiel, 2002, se evidențiază nu numai prin vastul material arheologic, riguros analizat, prin originalitatea ideilor expuse, ci și prin concluziile clar formulate și incontestabil argumentate, demonstrând necesitatea „învechirii” culturii Noua cu aproximativ 200 de ani (fiind atribuită secolelor XVI-XII a.Chr. și nu veacurilor XIV-XII a.Chr., cum se considera). Deși a rămas fidel metodelor tradiționale de cercetare, Eugen Sava a fost în permanență în căutarea și utilizarea metodelor noi de investigație și, mai ales, a celor interdisciplinare. Ca rezultat al eforturilor depuse, în anul 2011 apare monografia *Așezarea cu „cenușare” de lângă satul Odaia-Miciurin, Republica Moldova (Investigații arheologice și ale științelor naturale)*, care, de fapt, prezintă o cercetare de pionierat în istoriografia noastră. Pe baza materialelor arheologice, precum și a datelor obținute prin cercetări ample de laborator, s-a încercat să se demonstreze că așa-zisele „cenușare” prezentau rămășițe de la edificii locative, construcții gospodărești sau de cult, care au funcționat în aceleași locații vreme de mai multe secole. Concluziile lucrării au stăvilit, pentru o vreme, interminabilele discuții vehiculate în literatura de specialitate vis-à-vis de acest subiect.

Lucrarea „Așezări din perioada târzie a epocii bronzului în spațiul pruto-nistean (Noua-Sabatinovka)”, apărut relativ recent (Chișinău 2014), prezintă rodul cercetărilor efectuate de autor în decursul ultimelor decenii. Volumul constituie o analiză amplă și exhaustivă a monumentelor și materialelor care aparțin complexului cultural Noua-Sabatinovka. Studiul acestui bogat material a permis expunerea unei noi viziuni asupra evoluției procesului cultural-cronologic și demografic din perioada târzie a epocii bronzului.

Caracterul, deși dur și imprevizibil, dar în aceeași măsură receptiv, înțelegător și sensibil, nu i-a permis savantului să se despartă complet de *Alma Mater*, rămânând angajat ca doctor-conferențiar, conducător de doctorate sau președinte al Seminarului Științific de profil, contribuind astfel la pregătirea specialiștilor în domeniu, în cadrul facultății pe care a absolvit-o. Probabil, sentimentul de nostalgie l-a determinat să se înscrie la post-doctorat la Catedra de Arheologie și Istorie Antică a USM, deși a avut și alte oferte și posibilități. Susținând cu „*Magna cum Laude*” teza de doctor habilitat în anul 2003, cu tema „*Interferențe cultural-cronologice în epoca bronzului târziu din spațiul Carpato-Nistean (complexul cultural Noua-Sabatinovka)*”, Eugen Sava a întreprins concomitent cu munca de cercetare și activități/demersuri pentru valorificarea patrimoniului arheologic.

Astfel, pe lângă campaniile de investigații arheologice în unele situri din Republicii Moldova, specialistul basarabean a fost implicat în diverse proiecte de cercetare internaționale. În anii 1999-2000 și 2002-2004, a participat la realizarea proiectului „Construcțiile megalitice din Caucazul de Nord”, inițiat de Institutul de Istorie al Culturii Materiale (Rusia) și Field Research (USA), iar în anii 2003-2008, a fost conducătorul proiectului moldo-german „Paleoeconomia comunităților din perioada târzie a epocii bronzului în spațiul carpato-balcanic”, realizat de Muzeul Național de Istorie a Moldovei în colaborare cu Freie Universität Berlin (Germania). De asemenea, a fost coordonatorul unui alt proiect de amploare, în colaborarea cu Institutul German de Arheologie (Berlin), care a presupus cercetarea arheologică și interdisciplinară a mega-sitului civilizației Cucuteni-Tripolie de la Petreni (comuna Sofia, raionul Drochia, Rep. Moldova).

Prin urmare, participarea la lucrările de specialitate pe mai multe șantiere arheologice din Germania, România, Rusia, Ucraina etc., precum și implicarea în proiecte internaționale majore au contribuit substanțial la formarea imaginii pozitive nu numai a instituției pe care o reprezintă, dar și a Republicii Moldova – un potențial partener viabil, deși un stat încă pe cale de afirmare. Rezultatele cercetărilor au fost prezentate la numeroase (cca 40) manifestări științifice în Rusia, Ucraina, România, Germania, Bulgaria, Slovenia, Kenia etc. Cercetările arheologice de teren sunt legate în cea mai mare parte de conservarea și valorificarea patrimoniului arheologic. Din cele peste 30 de șantiere arheologice organizate și conduse de doctorul habilitat Eugen Sava, cele mai multe sunt de salvagardare. Investigațiile cu caracter de salvare a obiectivelor arheologice au devenit, de fapt, o particularitate indispensabilă a activității profesionale a arheologului Eugen Sava. Experiența acumulată ca membru și coordonator al mai multor situri și cunoașterea tehnicilor și metodelor de explorare a obiectivelor

arheologice, l-a determinat să susțină cu înfocare și perseverență necesitatea cercetărilor de salvare a monumentelor istorice și însemnătatea acestora pentru protejarea și valorificarea patrimoniului cultural. Această muncă s-a intensificat odată cu venirea sa la cârma Muzeului Național de Istorie a Moldovei, în anul 2006. Deși, „înscăunarea” pe post de director general a fost percepută inițial ca o „ieșire”, fie ea și parțială, din procesul de cercetare, odată cu vremea s-a dovedit a nu fi așa. Astfel, în cei zece ani de directorat s-a conturat și perfecționat pe deplin nebănuitul potențial de manager în domeniul muzeologiei și valorificării patrimoniului cultural. În penuria financiară permanentă, conducerea muzeului a fost în stare să facă față lucrurilor, să mențină activitatea normală a Instituției. Mai mult de atât, au fost organizate noi departamente, secția editorială, s-au trasat noi direcții de cercetare. Actualmente, putem afirma cu certitudine că „*Tyragetia*” a devenit una dintre cele mai prestigioase reviste în domeniu, iar „*Biblioteca Tyragetia*” e la al XXVII-lea volum de editare a studiilor monografice în domeniile arheologie, muzeologie, numismatică, istorie medie, modernă și contemporană. O deosebită atenție se acordă direcției de cercetare în domeniul muzeologiei, care, din lipsă de specialiști, a fost multă vreme neglijată.

Actualmente, după numărul de colaboratori cu grade științifice de doctorat și doctor habilitat, volumul publicațiilor, spectrul larg al direcțiilor de cercetare, Muzeul Național de Istorie a Moldovei se menține în fruntea instituțiilor de profil din sfera cercetării. La acestea se adaugă multiplele manifestări științifice și activități culturale pe care le patronează zilnic Muzeul Național de Istorie a Moldovei: organizarea și inaugurarea diferitor expoziții „locale”, autohtone, dar și internaționale (cu exponate și capodopere de artă din muzeele din Germania, Italia, Ungaria, România, Lituania, Polonia, Bulgaria, Suedia, Rusia etc.). De asemenea, grație eforturilor domnului director Eugen Sava, Muzeului Național de Istorie a Moldovei participă cu piese autentice și valoroase la expozițiile organizate în România, Germania, Italia, Grecia, Anglia, SUA. Este greu de imaginat eforturile depuse de conducerea muzeului, și, în primul rând, de directorul general, pentru identificarea surselor financiare necesare realizării cu succes a unor asemenea expoziții, sau a altor manifestări de amploare.

Una dintre multiplele sarcini ingrate care i-a revenit noului director general al Muzeului Național de Istorie a Moldovei a fost reorganizarea resurselor financiare și a fondurilor muzeale, prin crearea condițiilor necesare de funcționare și de conservare a exponatelor, stabilirea și respectarea riguroasă a regulilor păstrării patrimoniului cultural, aducerea la zi a documentației (prin fișe de obiect), catalogarea exponatelor etc. Eforturile depuse s-au concretizat și prin ordonarea documentației și a colecțiilor fostului Muzeu de Arheologie al AȘM, predate Muzeului Național de Istorie a Moldovei. În pofda nenumăratelor dificultăți înfruntate, se poate afirma că, grație insistenței directorului Eugen Sava, actualmente, în arhiva Muzeului sunt acumulate majoritatea „Rapoartelor” rezultatelor investigațiilor arheologice din a doua jumătate a sec. XX - începutul sec. XXI-lea, însoțite de cataloagele descoperitorilor, documentația șantierelor arheologice, în original. *Homo locum ornat* (Omul sfințește locul)! Este o maximă care, după cum se vede, nu s-a învechit nici în zilele noastre.

Gândirea profundă, argumentarea clară și bine documentată, concluziile cu idei originale ale monografiilor, studiilor și materialelor elaborate de omagiatul nostru l-au poziționat în rândul celor mai celebri preistoricieni ai vremii noastre. Activitatea doctorului habilitat Eugen Sava a fost deseori marcată de comunitatea internațională și din țară. Domnia Sa a fost solicitat ca membru al colegiilor redacționale ale celor mai prestigioase reviste arheologice de peste hotare și din Republica Moldova, concomitent fiind membru al Comitetului Național al Muzeelor din Republica Moldova (ICOM), membru al Comitetului Național al Monumentelor și Siturilor din Republica Moldova (ICOMOS), membru al Asociației Europene a Arheologilor (EAA - *European Archaeological Association*) și al Congresului Mondial al Arheologilor (WAC - *World Archaeological Congress*), președintele Centrului de Protecție și Cercetare a Monumentelor istorico-arheologice din Republica Moldova. Totodată, Domnia Sa este Cavaler a ordinului „*Gloria Muncii*”, deținând și multiple titlurile onorifice precum membru-corespondent al Institutului German de Arheologie și membru onorific a Institutului de Arheologie al Academiei Române, Filiala Iași. Toate aceste realizări au fost posibile la doar jumătatea drumului, hărăzit de bunul Dumnezeu să-l parcurgă unul dintre cei mai vrednici oameni ai Neamului nostru – dr. Eugen Sava.

Mulți ani și toți rodnici!

Vivat! Crescat! Floreat!

DR. HAB., PROF. UNIV. ION NICULIȚĂ